

בעודשי"ת

שבע חיים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פרשת תולדות תשפ"ד

גליון ב' אלפים ע"ז

שנה מ' • גליון ו'

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שבע חיים"

אגוד חסידי צאנז

רח' דברי חיים 5 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

בעידן רעוא דרעוין ש"ק פרשת תולדות תשל"א

- חסידים הראשונים היו יכולים להתפלל בלי הכנה, כי בכל רגע היו קדושים ומוכנים להתפלל, מה שאין כן בזמננו שצריכים לעשות הכנה גדולה לתפילה, ולכן אין מברכים ברכות השחר לפי הסדר.
- אצל הרבה צדיקים היה עיקר ההתלהבות בתחילת התפילה, להיפק מאלו שבתחילה מפטטים מיילי דעלמא ורק באמצע התפילה מצטרפים להתפלל ומרימים קולם.
- עיקר מעלת תורה לשמה, כשכבר זוכה להרגיש נועם מתיקוה ולמרות זאת מכוון רק לעשות נחת רוח ליוצרו, ועל בחינה זו אמרו מתוך שלא לשמה בא לשמה.
- לכל אדם יש קצבה כמה תיבות יוכל להוציא מפיו, וכשמרבה בדברים בטלים מתקצרין ימיו.
- אין זה אמור לדברי תורה, שההוגה בה מאריכין ימיו, ולכן קטן היודע לדבר, מיד אביו לומדו תורה.
- חומר הענין של שיחה בטילה בבית המדרש בשעת התפילה, שגרם לגזרות ת"ח ות"ט.
- יצחק סבר שעשו הולך במדת היראה ובדרך של התבודדות בדרך הצדיקים, וסבר שאוכל בשר ולא לחם שלא להתחייב בד' ברכות שלאחריה.
- עשירות באה מצד מדת הדין, ולכן היה יצחק אבינו עשיר, וכן רצה להשפיע זאת על עשו, בסברו שגם הוא נוקט בדרך היראה, ולכן אמר ויתן לך האלקים דייקא.
- כיון שעשו הלך בערמה, נסתבב שגם יעקב יקבל הברכות מתוך ערמה.
- כיון שעשו הלך ברמאות נתעורר שגם כשיהודי יחטא יביטו שבקצה מחשבתו יש לו כוונה טובה.

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

לאהבה וליראה את שמך

- מדברי האור החיים הקדוש על ועתה ישראל מה ד' אלקיך שואל וגו', דהיראה היא השער להגיע לאהבה.
- עוד מהאור החיים הקדוש, דעבודת ה' באהבה אינה די שיוכל האדם להתגבר על יצרו לבלתי לחטוא, ולזה מוכרחים גם ליראת העונש.
- יראת העונש מביאה לאהבה וממנה באים ליראת הרוממות.
- להגיע למדרגת אהבה ויראה יחידו, יכולים על ידי לימוד התורה, כי כה דבריה כאש ובבחינת יראה, אבל גם מביא את האדם לדבקות ואהבה בבורא כל עולמים.
- לכן התורה היא חכמה, שהחכם משלב שני הפכים.
- מספרים הקדושים, שאברהם אבינו עבד את השי"ת במדת אהבה, יצחק ביראה, ויעקב שילב את שניהם.
- מהמגיד ממעזריטש זי"ע, דרכו של איש לחזר אחר אשה, דהיראה מביא את האדם לאהבת ה'.

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בעידן רעוא דרעוין ש"ק פרשת תולדות תשל"א

דאמר תפלת ערבית רשות, כיון דשרא ליה המייניה לא מטרחינן ליה וכו', מתקיף לה רב ששת מריחותא למיסר המייניה ועוד ליקו הכי וליצלי, משום שנאמר (עמוס ד, יב) הכון לקראת אלקיך ישראל. וקשה דהרי לא תירין בזה מה שהקשה בתחילה מריחותא למיסר המייניה, ועיי"ש בתוספות.

ונראה על פי מאמרם ז"ל (ברכות ל, ב) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים. והיינו שחסידים הראשונים עשו הכנה גדולה בקדושה ומהרה לעשות תפילתם רחמים ותחנונים לפני המקום, דהתפילה היא מדברים העומדים ברומו של עולם (רש"י, שם ו, ב ד"ה דברים), וצדיקים הללו לא עשו תפילתם קבע כמצות אנשים מלומדה, אלא היו מתלהבים בתפילה ומגיעים להתפשטות הגשמייות (ש"ע אורח חיים סימן צ, א) וקיימו דברי רבי אליעזר (ברכות כה, ב) וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, ודלא כאותם שחוטפים התפילה ובעודה בכפה יבלענה ועושים חשבון השעה שלא להאריך בה יותר מהזמן הקצוב, שזהו דרך של אנשים מגושמים שאינם מכירים בערך התפילה ומזלזלים בה.

בתורה כ"ק (בראשית כה, יט) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק.

יש לדייק בכפל הלשון, דאם יצחק הוא בן אברהם פשוט הוא שאברהם הוליד את יצחק, ועיין ברש"י מה שפירש בזה. עוד ברש"י, ואלה תולדות יצחק, יעקב ועשו האמורים בפרשה. ועמדו בזה המפרשים (עיין מורה) דמאי קא משמע לן ומה כוונת רש"י בזה, והלא הדברים מפורשים בהמשך המקראות.

ולחלן בפרשה (כה, כה), ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אוהבת את יעקב. וכבר נלאו כל חכמי לב להבין פשר דבר שיצחק אבינו העדיף את עשו איש ציד על פני יעקב איש תם יושב אהלים שהמית עצמו באהלה של תורה, ובפרט להאמור לחלן (כו, כא) ויאמר יצחק אל יעקב גשה נא ואמושך בני האתה זה בני עשו אם לא, ופירש רש"י, אמר יצחק בלבו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו וזה אמר כי הקרה ה' אלקיך, ומכאן שהיה יצחק יודע ומכיר טבעו הרע של עשו ואם כן למה רצה לברכו.

*

נראה לבאר על פי מה דשנינו (שבת ט, ב; י, א) אמר אביי וכו' למאן

ועוד הכרתי צדיקים כאלו שהיו מכינים עצמם לתפילת שחרית לפנות ערב של יום הקודם, ורוב שעות הלילה עסקו בתורה וקוננו על חורבן בית המקדש ואמרו שירות ותשבחות, וכשהשכימו בבוקר נגשו לתפילה מיד בלי הכנה כלל, כי כל הלילה היתה נשמתם מרחפת בעולם האצילות ודבוקים בהשי"ת בלי הפסק, וכדמצינו בגמרא (שם מו, ב) שהתפלל רבי אלעזר על מדה זו וביקש ונשכים ונמצא יחול לבבנו ליראה את שמך, ועיי"ש ברש"י. וידוע מהגה"ק החתם סופר זי"ע (דרשות חת"ס, כ"ז אלול, דף שנה, א) דכשארם עומד להתפלל, ומחשבתו אינה צלולה ואינו יכול לכוון עד שמוגיע לאמצע התפילה, רגלים לדבר שנפשו לא מטוהרה רח"ל.

*

אדם אשר נפשו טהורה ומוזככת, מתעורר לבו מיד בהתחלת התפילה, וכידוע שאצל צדיקי אמת ראו אז את עיקר ההתלהבות, ובפסקי דומרה היו פניהם בוערות כלפידי אש מרוב ההתעוררות, אפילו יותר מתפילת שמונה עשרה, וכך היה אצל אבותי הקדושים זק"ה"ק מצאנו זי"ע וכ"ק אאמו"ר זי"ע, והוא ענין עמוק שבתחילה היו מגלים טפח מדביקותם בהשי"ת ואחר כך היו מכסים ולא היתה הדביקות נראית לעיני בני אדם. וכן היה בהכנה לשבת קודש, שידוע גדול ההתלהבות לאין שעור של זק"ה"ק מצאנו להכין צורכי שבת, שבבוקרו של יום ערב שבת לא היה יכול שום אדם להתקרב אליו מחמת התלהבותו בהכנה, וכשקידש ליל שבת היה כעמוד אש מאור קדושת השבת אבל יותר באיתכסיא.

והנה תקנו חז"ל (ברכות ס, ב), כי מתער אומר אלקי נשמה וכו', כי שמע קול תרנגולא לימא ברוך אשר נתן לשכוי בינה, כי פתח עיניה לימא פוקח עורים וכו'. וביארו בתלמודי רבינו יונה (ברכות מד, ב בדפי הרי"ף) הא דאין נוהגין כן בזמננו ואנו אומרים כל הברכות בבית הכנסת, כי הראשונים שמרו עצמם בכל עת להיות קדושים, והיו ישנים בקדושה ומתעריץ בקדושה ובכל בוער לעבודת השי"ת, ולכן היו מוכנים ומוזמנים בכל רגע לדבר אל מלך מלכי המלכים הקב"ה והיו מסדרים כל הברכות על מקומם, אבל בדורות האחרונים כשנתמעטו הדורות והלב פנוי מן החכמה ומלא מחשבות זרות, וכשמתעוררים משינת הלילה עדיין הלב והמח סתומים וחבלי שינה לא סרו לגמרי מהעפעפים, אין ראוי לדבר אל המלך באופן הזה, ורק אחר שהולכים לטבול במקוה טהרה ועושים הכנה בלימוד דף גמרא או באמירת פרקי תהילים להמשיך עול מלכות שמים ויראת אלקים, אז יכולים לפתוח הפה באימה כרתת וביזע לפאר ולרומם את השי"ת על חסדו כי גבר עלינו והחזיר לנו נשמתנו ופקח עינינו וזקף את קומתנו.

זזה שהיה אבא בנימין אומר (שם ה, ב), על שני דברים הייתי מצטער כל ימי על תפילתי שתהא לפני מטתי וכו', מאי לפני מטתי וכו' אלא אימא סמוך למטתי. והיינו שזו מדרגה גדולה ונשגבה מאד במעלות הצדיקים שהיו דבוקים בהשי"ת ללא הפסק וקיימו מאמר הכתוב (תהלים טו, ח) שויתי ה' לנגדי תמיד, ולכן היו יכולים להתפלל ולכוון לבם מיד בעת קומם משנתם כמו בכל שעות היום.

מכף רגל ועד ראש, ממילא יהא לכו נכנע לפני מלך רם ונשא, וזה יביא אותה לחרטה על עוונותיו ופשעיו ושיעשה תשובה שלימה ויבכה ויתחנן לפניו ית"ש, לב מהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי כדי שאוכל לעבודך בלבב שלם. ועל כוונה זו הוא חוגר באבנט ומקבל עליו לבלתי לשוב לכסלה עוד, ומפסיק בין לבו לערוה כדי שמעתה יהא לבו מהור לעבודתו ית"ש.

ולבן אחר שהקשה רב ששת מריחותא למיסר המייניה, תירץ משום הכון לקראת אלוך ישראל, וזהו תירוץ הגון כי חגירת האבנט אינו דבר של מה בכך אלא הוא טרחא גדולה ועבודה נשגבה עד מאד בהיותה הכנה לתפילה. וההכנה נמשכת זמן רב יותר מהמצוה עצמה, כי בהכנה מקדשים ומטהרים כל רמ"ח האיברים שיהיו ראויים לקיים את גוף המצוה לפני השי"ת.

ואמרתי במעם הדבר למה בכל הדפוסים של הש"ס, הרף הראשון בכל מסכתא הוא דף ב' ואילו דף א' אינו בנמצא כלל, ומנהג ישראל תורה וראוי לבאר מה ראו לעשות כדבר הזה. ולהנ"ל נראה שזהו ממעלות הצדיקים עובדי ה', שאינם מסוגלים לפתוח הגמרא וללמוד בו מיד מבלי הכנה, ולכן לפני עסקם בתורה הם מפשפשים במעשיהם ושבים בתשובה, ויורמו בדף השער, כי זה השער לה' צדיקים יבואו בו להכין עצמם ללמוד תורה הקדושה באופן שלא יהיו ח"ו בבחינת הכתוב (תהלים נ, טו) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, ולכם נשבר בקרבם איך נפצה פה לפטפט בדברי תורה, דברי אלקים חיים ומלך עולם,

וזאת להיפוך מהתנהגותם של קמני דעת, שבהיכנסם לבית המדרש הם עוברים על איסורי תורה ודרכנן ומבזים מקום מקדש מעט זה בית המדרש (מגילה כט, א) בשחוק וקלות ראש רח"ל, ואילו באמצע התפילה פותחים פיהם להתפלל בצעקות ובקול גדול, ובסכלותם הם מודמים שבוקעים ז' רקיעים בתפילתם וזעקתם, ואיש בער לא ידע שאין כל ערך לתפילה כזו כשאין יראת אלקים. ומי שהוא חסר דעה וסבור כי די לו בזה שמתעורר בלבבו בשעה שהקהל מזמרים לכה דודי וכדומה, טעות הוא בידו כי באופן כזה אין חשיבות לתפילה.

*

העיקר בכל קיום מצוה הוא ההכנה וההתעוררות למצוה, דכשהולך לקיים מצוה צריך להתבונן בנפשו בלב נשבר ויהרהר לעצמו, איך אקרב אני המורכב מחומר הגשמי ונוצר מטיפה סרוחה ומלא עוונות ופשעים, לעשות רצון מלך מלכי המלכים אין סוף ברוך הוא וברוך שמו הסובב וממלא כל עלמין, ובמר לבו יצעק הגני העני ממעש וכו', ומי אנכי שאזכה להתפלל, ויאמר תפילת הרבי ר' אלימלך, וכל אבריו יהיו מרתתין ודא לדא נקשן מאימת השי"ת ומהדר גאונו.

ועל האדם לדעת, דכשהוא מכין עצמו לתפילה ונוטל האבנט בידו לכרוך סביבו כדי להפסיק בין לבו לערוותו, מן הראוי שיהיה מלא פחד וחלחלה ויפשפש במעשיו האם לבו מהור ונקי, או שח"ו נחתם בהרהורים רעים ובתאוות הלב במחשבות רעות וזרות ולבו מלא גאווה. וכשהוא מפשפש ומונה חסרונותיו

ומינה לא יזוע, כי טוב לו תורת ה' מאלפי זהב וכסף, וחיוו אינם חיים מבלעדי התורה כמו הדגים שאין יכולים לחיות מחוץ למים (עין ברכות סא, ב), ומקויים בו מקרא שכתוב (שיר השירים ח, ז) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יכוזו לו.

אמנם מי שאינו במדרגה זו, אזי אף שלומד תורה, עדיין לא הגיע לשער בית ה' ואינו יודע מתיקות ועמקות התורה מהו, ואפילו אם אינו עוסק בה בשביל פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו ואין עושה אותה קרדום לחפור בו, מכל מקום אין זה כנגד לימוד תורה ועדיין לא מעם ממנה אפילו כמשהו, כי מי שזכה לבוא אל המלך אפילו פעם אחת, נפשו תתמוגג בקרבו ולבו ימס מגודל הערגה והתענוג, ויפה אצלו שעשה אחת של תורה מכל חיי עולם הזה ועולם הבא גם יחד.

והנה הצדיק שלומד תורה לשמה, אין הרבותא אצלו שאינו לומד על מנת שייקרא רב או בשביל תאות כבוד וממון וכדומה, כי הלא הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם (אבות ד, כא), ומי הוא פתי לשים נפשו בכפו לרדוף אחר דברים שמקרבם מיתתו, והרבותא בלימוד לשמה אצל הצדיק הוא דאף שמרגיש מתיקות ועריכות ותענוג רוחני גדול שלא יחליפנו ולא ימיר אותה בשום דבר בעולם, בכל זאת הוא מוותר על כל הזוי והנעם ולומד אך ורק במטרה לעשות נחת רוח לבורא ית"ש.

ועל זה התקינו לבקש והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפינו,

דהלא קוב"ה ואורייתא חד הוא (זוה"ק פרשת אחרי, ח"ג עג, א) ואיך ניגע בשרביט המלך, ואיך נזכה לעסוק בתורה הקדושה שמלאכי מעלה בקשו אותה מהקב"ה ואמרו תנה הודך על השמים (שבת פה, א), הלא צריכים להיות מופשטים לגמרי מתאוות ועיני עולם הזה, ורק מי שיש לו גוף וך ונקי העומד במדרגת מלאך יוכל לעסוק בתורה זו.

ובן על זו הדרך מלאים הצדיקים מחשבות ומכינים עצמם כבני ישראל קודם מתן תורה שאמר הקב"ה למשה (שמות יט, י) לך אל העם וקדשתם, והכנה כזו הוא אצלם חלק מהמצוה ונחשב כמו עצם לימוד התורה. ולאחר מחשבות והרהורים הללו מתחילים ללמוד מיד בדרך ב', לרמוז כי אין זה התחלת הלימוד, שכן ההכנה היא חלק מהמצוה ולולא ההכנה אין כל כך ערך לגוף המצוה, וכדבריו של רביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע (נעם אלמלך, פרשת משפטים, ד"ה ובי ניצו), דלפני כל לימוד בתורה הקדושה וקיום מצוה צריך האדם להתבונן אם ח"ו אינו בגדר ולרשע אמר אלקים וגו', ורק כשיתבונן בזה יוכל לפתוח פיו וללמוד תורת ה', עיי"ש.

*

יסוד זה רמזו אנשי כנסת הגדולה בנוסח הברכה שהתקינו לומר בכרכות התורה, והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפינו ונהיה אנחנו וכו' ולומדי תורתך לשמה. דהנה בלימוד התורה מרגישים מתיקות ועריכות, ונפש האדם תערוג לדברי תורה עד שאפילו אם יתנו לו כל חללי העלמא על מנת שיפנה לבו לדברים אחרים, לא ישמע לקול מלחשים לעזוב דברי אלקים חיים

אם הקלף שנכתב עליו, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר אם משתמש אדם באותיות התורה ממש כדי לספק לגופו את כל תאוותיו, שענשו גדול מנשוא ונוח לו שלא נברא וכדאמרו חז"ל (אבות א, יג) ודאשתמש בתנא חלף.

אבל כשאדם עוסק בתורה מפני שזוכה להכיר ערכה ולהרגיש מתיקותה, עד שבגין כך הוא מואס בכל עניני גשמיות והבלי עולם הזה, וכל התאוות אינם נחשבים אצלו למאומה, ומדבק עצמו בתורת ה' באופן שכל רוחות שבעולם אינן עוקרות אותו מחמת אהבה בתענוגים שיש לו, וכל עצמותיו תאמרנה בלימוד התורה הקדושה אשר עץ חיים היא למחויקים בה, והוא רבוק בעץ החיים לבלתי לסור משם אף לרגע קט, הנה אף שאין לימודו אך ורק למען עשות נחת רוח להשי"ת שצוה עליו לעסוק בתורה, אף על פי כן יעסוק בה ומתוך שלא לשמה באופן כזה, בסופו של דבר יתעלה וילמד לשמה במדרגה גבוהה ונפשו תתאוה לעשות רצון קונה באופן המושלם.

ויפורש בזה גם נוסח ברכת קריאת שמע בערבית, אהבת עולם בית ישראל וכו' על כן ה' אלקינו בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקך ונשמח בדברי תלמוד תורתך וכו', שזה כעין וידוי כלב נשבר לפני השי"ת שברוב אהבתו נתן לנו את התורה לעסוק בה, אולם תחת ללמוד תורה אך ורק בשביל לעשות נחת רוח ליוצרנו, הרי כל מעשינו הם בסיבת כי הם חיינו ואורך ימינו ולכן ובהם נהגה יומם ולילה, שמגדל הרגשת מתיקות התורה שהיא שוה לנו יותר מכל חללי דעלמא והיא שורש חיותנו, אין אנו

שנרגיש עריכות ומתיקות בתורה ונפשו תהא כמהה אחר כל דיבור של תורה מגודל אהבתה עד שמלבד התורה לא נשתוקק למאומה, אבל תיכף ומיד מבקשים דאף שיהיה לבנו מלא תענוג מלימוד התורה, מכל מקום לא נלמד בעבור הנאה רוחנית זו אלא ונהיה אנחנו וכו' לומדי תורתך לשמה, רק בעבור כבוד שמך, שיתגדל ויתקדש שמך בעולם ולא יהיה במחשבתנו שום מחשבה אחרת. וזה הכוונה בלימוד תורה לשמה, ולא כרבים המדמים שאם לומדים בלי שיהא להם תענוג חומרי ונחת רוח ושלא על מנת לקבל פרס או כבוד, זה כבר בנגד תורה לשמה, דאין שייך לימוד לשמה אלא במי שכבר טעם והרגיש נועם ומתיקות התורה ובכל זאת לומד בלתי לה' לברו.

*

בזה יתורץ קושיית התוספות (פסחים ג, ב ד"ה וכאן בעושים) אהא דאמרינן לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, והלא אמרו (ברכות יז, א) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא עיי"ש. ולדרכנו יש לומר דכשעושה את התורה קרדום לחפור בה ומשתמש בכתרה של תורה להנאת עצמו, בוודאי נוח לו שלא נברא כי את דבר ה' בזה והתורה קובלת עליו על עלבונה, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, דאין לך עלבון גדול מזה, וכשם שלא יעלה על דעת אדם מישראל ואפילו הגרוע שבגרועים לקחת ספר תורה ולפרוס על שולחנו ולתת עליו מאכלו, שדבר זה נחשב לבזיון גדול רח"ל עד אין לשער, מכל מקום אין זה כי

ומיד נכנס שוב ועמד על מקומו להתפלל, וכששאלוהו לפשר מעשהו אמר כי לכל מצוה צריך לעשות מעשה מיוחד בפני עצמו, והוא לא היה יכול להתפלל אם לא שנכנס לבית המדרש במיוחד לצורך זה ולא לצורך מצוה אחרת.

והנה בעוונותינו הרבים בני אדם מזלזלין מאד בענין התפילה שהוא מדברים העומדים ברומו של עולם, ונעשית התפילה אצלם כמצות אנשים מלומדה, ונורא הדבר כשמתבוננים מה נעשה בתוככי בית המדרש. ואין דיבורינו מעמי הארץ בורים וריקים שאין יודעים אף פירוש המילות ואינם משיגים ענין התפילה, אלא אפילו באברכים תלמידי חכמים שרואים לפעמים אחד מהם נכנס כמרוצה לבית המדרש ותופס התפילין וכרכם על זרועו וסביב ראשו כמו שהיה רצועת עור בעלמא שאין בו חפץ, וחוטף תפילתו וממהר לפשוט תפיליו ולצאת מבית המדרש כתינוק הבורח מבית הספר.

ומבל שכן שצריך לקרוא תגר על אלו שפיהם פתוח בשיחה ודיבור כל שעת התפילה. אוי לאותה בושה וכלימה ומה גדולה החרפה כשרואים דברים הללו, שאברכים בני תורה שמשגיגים חומר העון ויודעים משמעות הכתוב (משלי כא, כג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, אף על פי כן אין נמנעים מלפצות פה ולפטפט כל מיני הבליים.

*

על חומר ענין דיבורים בטלים מובא בספרים הקדושים (ערכי נחל, פרשת בראשית, דרוש יא) דכשם שקצובים לאדם

יכולים לעקור עצמנו ממנה, אבל אין המטרה זכה וברורה לקיים רצונו של נותן התורה. לכן אנו מבקשים ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים, רצ"ל שאל תסיר האהבה שיש לנו בך, ואדרבה תגדיל האהבה שתהיה אהבה זו עולה יותר מהאהבה שיש לנו לתורה, וממילא נהיה עוסקים בה במדרגה הגבוהה ביותר של לשמה, שזה מאהבת השי"ת, ונכוון בלימוד התורה אך ורק למען כבוד שמו יתברך ולעשות נחת רוח לבורא ית"ש, כי זהו התכלית בלימוד התורה ומדרגה עליונה וגבוהה עד אין לשער.

כמה מעלות טובות יש בלימוד תורה לשמה, זו למעלה מזו (עין שפע חיים מכתבי תורה, מהרה"ב, חלק ב, מכתב רצו), ולא כאותם שתורתם מעורבת עם תאוות לבם ופוסחים על שתי הסעיפים רח"ל, לעיתים הכא ולעיתים התם, וחושבים עצמם ללומדי תורה ועובדי השי"ת. וודאי שאין זה מצד הקדושה אלא משורש קליפות נוגה רח"ל ולכודים המה ברשות הסטרא אחרא שמסמאת עיניהם, ורע וטוב מעורבים אצלם ושוכנים יחד בכפיפה אחת.

*

שורש הדבר כי על כל דבר מצוה צריך האדם לעשות הכנה בקדושה וטהרה לקיים מה שנאמר (עמוס ד, יב) הכון לקראת אלקיך ישראל, ולא יעשה מצוות חבילות חבילות אלא כל מצוה בישוב הדעת ובכובוד ראש, לפשפש במעשים ולעקור כל שורש פורה ראש ולענה, שלא יתערב ח"ו רע בטוב אלא יהיה כולו קודש לה'. ועובדא הוה בוקה"ק מצאנו זי"ע שפעם קודם התפילה יצא מבית המדרש לחוץ, ותיכף

לכמה גובה יתנשאו, וכן יש מנין לרוח כמה זמן ישוט בעולם כנ"ל, כך מגיד לאדם מה שיחו ויש זמן קצוב ומרוד לאדם על שיחו ודבוריו, ומיד כשעבר את הנקצב לו, שוב אינו יכול לפצות פה לדבר. כן ידוע מצדיקים (עיין אמרי פנחס, שער ד, אות קז; ערבי נחל, פרשת וקהל, דרוש א) על הפסוק (שיר השירים ה, ו) נפשי יצאה בדברו, דהנפש שהיא הנשמה יוצאת על ידי הדיבור, כי כל דיבור מקצר ימיו של אדם. וזה שאמר הכתוב (קהלת ג, יב) החכמה תחיה בעליה, וע"ד שאמרו חז"ל (אבות ג, יג) סיג לחכמה שתיקה, ולכן החכמה היינו השתיקה תחיה בעליה, כי מונע מעצמו קיצור ימיו ושנותיו הנגרים על ידי ריבוי הדיבור כנ"ל שמאבד בזה אוצר הדיבור הנקצב לו מן השמים.

ויש לומר דמה שאמרו חז"ל (יומא יב, ב) ודברת כם, כם ולא בדברים אחרים, אין הכוונה רק מפני איסור ביטול תורה, דהרי זה אסור אפילו ביושב בטל ואינו סח כלל, אלא הוא איסור מצד עצמותו, דהיושב בטל אינו עובר בעשה זו רק מי שמדבר דברים בטלים שאין בהם שום תועלת, שהוא מאבד נפשו שנתן לו הקב"ה, נפש חיה רוח ממללא, והוא כמאבד עצמו לדעת, כי גם בזה הוא מאבד זמן חייו בידיים כי הדיבור היא חיות האדם כנ"ל (ועיין דרך פקודיך, מצות ל"ח לד, חלק הדיבור, אות ג).

ויבואר מאמרם ז"ל (חולין פט, א) האמנם אלם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה, תלמוד לומר (תהלים נח, ב) צדק תדברון. וכל העובר ישתומם על ההוא אמינא דאף לדברי תורה כן, דאיך יעלה על הדעת שעקרו ח"ו מצות לימוד

ימי חייו כמה שנים יחיה, כך נקצב לו דיבורי פיו כמה ידבר בכל ימי חלדו, ועל דרך הכתוב (בראשית ב, ז) ויהי האדם לנפש חיה, ובתרגום לרוח ממללא, וכשמדבר כל מה שנקצב לו, או שמת או שנעשה פיו אילם והריהו חשוב כמת שאין יכול להוציא דיבור משפתיו, אבל דברי תורה אין קצובים לאדם, ואדרבה כל המוסף מוסיפין לו שנות חיים, ורק דברים בטלים, ואפילו סתם דיבורי חול אף שאין בהם איסור, הם מן המנין.

ודבר זה נראה בעליל, כי כמה אנשים ישנם שלפתע נעשו אלמים וניטל מהם כח הדיבור, ויש מאלו שאצלם הוא על דבר שלא שמרו על לשונם שלא ידברו יותר מהצורך והוציאו הנקצב להם על דברי הבל ורעות רוח ושוב אין להם תקנה עולמית רח"ל. ויורמו כלשון חז"ל (מגילה יח, א) מלה בסלע משתוקא בתרין, דאפילו אם יתנו לאדם סלע על דיבור, מ"מ מוטב לו שישלם הוא תרי סלעים שלא ידבר וישתוק, דהרי השתיקה שוה הרבה יותר כי על ידי הדיבור לא די שלא ירוויח, עוד יפסיד וכנ"ל שמקצרים ימיו ושנותיו וכן הרבה צרות ורעות עושה אדם לעצמו על ידי הדיבור, וכדרשת חז"ל (הגיגה ה, ב) מגיד לאדם מה שיחו, אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו בשעת מיתה.

כללו של דבר שלכל דבר יש חשבון ומנין, וכדאיתא במדרש (ילקוט), איוב כח, רמז תקטו) על הפסוק (איוב כח, כה) לעשות לרוח משקל, שגם לרוח נקצב זמן כמה יעבור וישוט בעולם. ויפורש מאמר הכתוב (עמוס ד, יג) כי הגה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו, דכשם שיש חשבון ומנין להרים ונקצב להם

התורה, ואילו הפשוטים ועמי הארץ היו יוצאים לחוץ לשיחה במילה כי גם המה ידעו להיזהר בקדושת בית המדרש ולא שוחחו דברים בטלים במקום מקדש מעט. ובעוונותינו הרבים נטמטמו הלכבות ונעשינו עניים בדעת, וכל היום בלתי אל הממון עינינו ואנו משועבדים לתאוות הגשמיות. אנשים שקועים ראשם ורובם בעסקיהם, כל אחד חורש בשעת חרישה וקוצר בשעת קצירה ועושה כל המלאכות השפלות והבוזיות, והדעת נותנת שאם יש לאדם כמה רגעים שבהם הוא בטל ממלאכתו, לכל הפחות אז יהא יושב ועוסק בתורה או יעיין בספר או יקרא מזמורי תהלים וכיוצא בזה, וכל שכן בשבתות וימים טובים שיעשה אדם לעצמו קצת חשבון נפשו לה' ויתבונן עד כמה חסר לו כמילי דשמיא, ותחת זאת אוי לאזנים שכך שומעות בבית המדרש שחוק וקלות ראש וליצנות, ולא די שכל היום נמצאים בכפיפה אחת עם הטומאה רח"ל, עוד הולכים ומבזים את בית המדרש מקום מקדש מעט, וחילול שם שמים גדול מאד, וכיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר רח"ל (יומא פו, ב).

ובגין התנהגות כזו לא יפלא כלל שהאדם יורד מטה מטה באין תורה ותפילה שינינו בעדו, וממילא מזלזל בתפילין ואין נותן דעתו עליהם כלל וכורכן עליו כמו רצועת עור של חולין, וכשהגדולים נוהגים כך, למדים מהם הקמנים ומוסיפים עוד מעצמם גם מה שלא ראו, והחורבן גדול עד מאד ויורדים מטה מטה והשכינה הקדושה מקוננת על שמה המחולל, כי אפילו להכביל בכתו טומאה של הגויים אין

תורה. ולדברינו יש לומר על פי דרשת חז"ל (בבא מציעא ל, ב) מהפסוק (שמות יח, כ) והודעת להם את הדרך ילכו בה, זה בית חייהם, ופירש רש"י ללמד להם האומנות שאם אין בידו אומנות נמצא מת ברעב עכ"ל. וזה שאמר האמנם אלם מה אומנותו וכו', והיינו דכשם שהאומנות לאדם בעולם הזה היא חייו ובלעדיו לא יוכל להתקיים, כן השתיקה והעצה של ישים עצמו כאלם נוגעים אף הם לחייו של אדם ואם יוציא דיבוריו לריק ולבטלה הריהו מאבד חייו מן העולם. ועל זה הקשה יכול אף לדברי תורה כן, רצ"ל שמא אף בדברי תורה גורעים לו מן הקצבה, תלמוד לומר צדק תדברון בלי הפסק כלל, ואדרבה אין קצבה לדברי תורה, וכמו שכל מזונותיו של אדם קצובים לו וכו' חוץ מהוצאת שבתות וימים טובים שאם מוסיף מוסיפין לו (ביצה פו, א), הוא הדין בדברי תורה שאינם בכלל מנין דיבוריו הקצובים.

לבן אמרו חז"ל (סוכה מב, א) קמן היודע לדבר אביו לומדו תורה, כי חובת האב לחוס על בנו דמיד כשמתחיל לדבר ילמד תורה, כדי שלא יוציא דיבוריו לבטלה ויקצר ימי חייו, אלא כל עסקו יהא בתורה ולא ישגיח על דברים אחרים כלל, וכן יצוה את בניו ואת ביתו אחריו שיהיו כל עסקיהם בדברי תורה.

*

זאת מלפנים ככל תפוצות ישראל היו משכימים ומעריבים בכתי מדרשות ועסקו בתורה קודם התפילה, בדף גמרא או בפרק משניות וכדומה כל אחד לפום דרגא דיליה. ובעיר קראקא היה המנהג להפסיק זמן ארוך בין מנחה לערבית, ורוב הקהל עסקו אז בלימוד

לשמור עצמו שלא לפגום ח"ו בקדושת בית המדרש, טוב הרבה יותר לנשמתו כשלא יבוא בית ה' לרמוס חצרו ברגל גאווה ולשונו תהגה כל היום דברים החוטאים ומחטיאים אחרים, ועדיף לו שיתפלל בביתו ושם ישם עצמו כאילם בהיות שאין לו עם מי לדבר שם. והדברים אמורים אפילו בראש השנה ויום כיפור, דאם לא יוכל להתגבר על יצרו אל לא לבוא לבית המדרש, ויתקע לעצמו בשופר, ועל דרך שאמרו חז"ל (קדושין מ, א) אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתכסה שחורים ויעשה כמו שלכו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא. וכך טוב לו שלא יבוא להתפלל בבית המדרש בו יושבים אחוזת מרעהו ומפמפמים כל שעת התפילה, אם יודע בעצמו שלא יוכל להתגבר על יצרו, ויטול שכר על הפרישה כמו על הליכה, כי כוונתו לשם שמים שלא ישלל בדיובור אסור.

ובפרט בעת צרה כזאת אשר כמוה לא היתה בארצנו הקדושה ואין יודעין מה ילד יום, וכל בית ישראל מצפים לישועת ה', שבוודאי מחובת כל אדם להתפלל על ישועת כלל ישראל, להרבות בתפילה ותחנונים ולעורר רחמי שמים שיאמר די לצרות ישראל, ואפילו בני חוץ לארץ צריכים על פי הלכה להתענות ולהתפלל על צרה שבארץ ישראל (ש"ע אורח חיים סימן תקעו, ב), ובפרט שאת עצמם לא הצילו והם בעצמם בצרה ובשביה וחרב חדה מונחת על צווארם ונתונים לחרפה ולכזיה אצל אומות העולם שיושבים ביניהם, ולב מי לא ימס כמים בהיכנסו לבית ה' לשפוך

פוצים פה לדבר ולצפצף בקול איש עם רעהו בעת תיפלתם, ואוי לאותה בושה שאפילו לגויים לא נדמינו.

וידוע מה שגילו לצדיקים כי הגזירה שהיתה בשנות ת"ח ות"ט, שנחרבו כמאתים קהילות מישראל וכמה מאות בתי מדרשות, היה על דבר החטא שהיו מדברים בשעת התפילה וזלזלו בכבוד בית המדרש. ואם בארזים נפלה שלהבת מה יענו אזובי קיר, שחטא זה רח"ל ממלא חללא העלמא ומי יודע אם לא בשביל חטא זה נהרסו ונחרבו אלפי בתי כנסיות ובתי מדרשות וכל קהילות הקודש בחורבן הנורא האחרון, ואך בחסדי ה' הטוב הותיר לנו לפליטה מה שלא נחרב.

הלא כל אדם מחוייב לתת שבה והודיה להשי"ת שנתן לו כח לילך לבית המדרש ואין הוא אסור באזיקים, ולא להיות ח"ו כפוי מוכה ולצער כביכול את השכינה הקדושה, וכדאיתא בווער הקדוש (פרשת תרומה, ח"ב קלא, ב) על חומר הענין דעביד קלנא לשכינה הקדושה וכל הפמליא של מעלה מצטערים ובוכים על צער השכינה, ועונשו מפורש דלית ליה חולקא באלקי ישראל רח"ל. ומי שצער השכינה הקדושה נוגע ללבו ומשתדל לעשות תמיד נחת רוח ליוצרו, יכנס לבית המדרש באימה ביראה ברתת ובזיע ויאמר מה נורא המקום הזה שזכיתי להיכנס בו ויעמוד שם בחדר כעבדא קמי מריה, שירא לעשות כל מעשה שאינו לצורך.

ואמרת כבר כמה פעמים דמי שיצרו תוקפו לדבר דברים בטלים וכל שכן דיבורים אסורים ואינו יכול

המילות, ובאופן כזה אולי מוטב שלא להתפלל ולא להזכיר כל כך הרבה שמות הקדושים לבטלה, כי אין זה מברך אלא מנאץ רח"ל, ומוטב יהיו דברינו מועטים לפני הקב"ה.

ואפשר שבענין הזה הטעה עשו את יצחק וצד אותו, דהנה יצחק היתה מדתו גבורה פחד יצחק כנודע (וזה"ק, פרשת לך, ח"א צו, א), ותמיד היה הפחד ממלא את לבו שמא לא יצא ידי חובתו קמי שמיא ומירתת תמיד אולי אין מעשיו צודקים ורצויים לפני השי"ת, וזה גרם לו לחשוב שיעקב ועשו עובדים את השי"ת כל אחד לפי דרכו, שיעקב הוא איש תם יושב אהלים ואינו זו משם כי בתורת ה' חפצו ובתורתו יהנה יומם ולילה, והוא מודה ומשבח להשי"ת על כל הטוב והחסד שעשה עמו ולכן ימלא פיו כל היום מתהילות ה', אך עשו בחר לו דרך אחר בעבודת השי"ת וכדוגמת פחד יצחק כך גם הוא ירא ומירתת להזכיר שם שמים מחשש שאולי אין הוא ראוי לזה, ומטעם זה הוא גם חושש ללכת אל בית ה' ולהיות יושב אהלים באוהל התורה כי חושש לעצמו מי אנכי שאזכה לעסוק בתורת ה' ולומר לפניו שירות ותשבחות, ומגודל המורא אינו יכול לפתוח פיו, וכידוע מהרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שביקש שיהיה לו מורא ופחד שיש למלאך בשעה שאומר שירה לפני הקב"ה, והשפיעו עליו המורא הזה ומיד נפל לארץ ולא היה יכול להניע איבריו מגודל הפחד (עיין י"ט פנים, אבני זכרון, אות עב).

ועל דרך זה סבר יצחק שלכן עשו הוא איש שדה ומשוטט במקומות נידחים שאינם מושב בני אדם, דוה היה

נפשו ואת צרת ישראל יגיד לפני הקב"ה ובהתחננו אליו ית"ש שיציל אותם מיד הקמים עליהם, ומי לא יחם לבו בתפילה שיעביר השי"ת מחשבת הגויים הארורים אשר חשבו על היהודים לאבדם ולעקור אותם ולשרש אחריהם רח"ל ולישובן.

מי הוא זה שירחיב ליקרב אל הקודש בעזות פנים ומצח בהוללות וסכלות, מבלי להרגיש צרת הגלות וצער השכינה ועלבון התורה, ואף שאנו משועבדים בדור זה הרבה יותר מבני ישראל במצרים, עדיין כל אחד עוצם עיניו ועובד עבודתו וסוגד אל הממון העומד לנגד עיניו, ועמך ישראל סחופים ודוויים כל היום מבלי דעת עבור מה הם עובדים ושאינ תכלית לכל עבודתם כי לא נשאר זמן לעבודת ה', וכל היום המה מטולטלים כשכורים בבחינת שכורת ולא מייזן (עיין עירובין סה, א).

*

ברם אולי טוב יותר לאנשים כאלו שלא יתפללו כלל, דידוע מכתבו של הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע (עיין ליקוטי רמ"ל, הנהגות) שכתב בגודל ענוותנותו, אנכי השפל והנבוה וכו' ואם לא חטאתי רק זאת שאני אומר מאה ברכות בכל יום בלא יראה ופחד אשר בעוונותי הרבים אני מכעים להשי"ת ב"ה וב"ש מאה פעמים בכל יום אוי לי ואוי לנפשי וכו', עכלה"ק. ואם פה קדוש כמותו חשש על עצמו, מה נעני אנן בברכותינו ובתפילותינו, הלא בושה תכסה פנינו כשנתבונן אך ירדנו עשר מעלות אחורנית ונפלנו מטה מטה, הלא אנו מוציאים אלפים ורבות אזכרות מפינו ולבנו כל עמנו מלכוון אפילו פירוש

האלקים (בפרשתן כו, כח), דייקא במדת הדין, כי על ידי עבודתו במדת יראה יגיעו אליו הברכות ממדת הדין כנ"ל ומבחינת הרוצה להעשיר יצפין וממילא יזכה לברכות של שלות עולם הזה, אבל יעקב שעובד ה' מאהבה אינו צריך לכל זאת אלא לחכמת התורה ובכחינת הרוצה להחכים ידרים והבן.

*

בהאמור יתבאר מה שאמר עשו ליעקב (בפרשתן כה, ל) הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, ואמר לו יעקב מכרה כיום את בכורתך לי (שם, לא). שעשו בצביעותו, כשם שהיה צד ומרמה את אביו כך עשה ליעקב ורצה להראות עצמו כחסיד המדקדק על קלות כחמורות וירא את ה', ואמר הלעיטני על ידי שאפתח פי ותשפוך לתוכי, שלא אצטרך ליגע בהן ואתחייב בנמילה ככל דבר שמיכולו במשקה שחייבים עליהם נמילת ידים (עיין פנים יפות, פרשתן, ד"ה ויבא עשו). אמנם כאשר שמע זאת יעקב פתח פיו בחכמה ואמר לו, מכרה כיום את בכורתך לי, דאם אמנם יש בך פחד מן החטא, כל שכן שאת ה' אתה ירא ואיך אתה מעזי פניך להתקרב אל הקודש ולעבוד עבודת הבכורים, שזה כבוד שאין אתה מסוגל לכך.

ועשו כרמאותו השיב ליעקב, הנה אנכי הולך למות, שאני במדרגת שוב יום אחד לפני מיתתך ויש בי יראה גדולה, ותמיד אני שרוי ביראה ופחד כמו קודם מיתתו של אדם ולבי מלא פחד ורעדה, ולמה זה לי בבורה, דהלא אני ירא לנפשי אולי אעשה דבר שלא כתקונו

גם דרכם של צדיקי עליון כהאריו"ל והבעש"ט ז"ע להתייחד בשדה וביער בינם לבין קונם, ולכן היה אוהב את עשו כי ציד בפיו, שהיה צד צבי במדבר ואוכלו (עיין בראשית רבה סו, ב), שגם זאת תלה בצדקותו של עשו שאין הוא אוכל לחם כדי שלא להתחייב בברכת המזון מן התורה ולכרך ד' ברכות, ואשר על כן מוטב לו לאכול בשר צבי שלא יצטרך לכרך אלא ברכה אחת לאחריה, ואף שלכסוף לא בירך כלל הברכה שמדרבנן, חשב יצחק שזה לצד פחדו להוציא שם שמים מפיו. אמנם רבקה ידעה האמת לאמתו שאין עשו אלא צד ומרמה את אביו, ויעקב הוא הצדיק, ולכן רבקה אוהבת את יעקב.

והנה העשירות באה מצד מדת הדין כמובא בזהר הקדוש (פרשת וארא, ח"ב כד, ב) בפירוש הכתוב (איוב לו, כב) מצפון זהב יאתה, וכן מה שאמרו (בבא בתרא כה, ב) הרוצה להעשיר יצפין. ולכן מי שעובד את השי"ת בגבורה ובמדת היראה יכול להמשיך לעצמו בנקל העשירות, ונרמז בזה שאמרו זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך (בראשית רבה סד, ז), דכיון שעבד את בוראו ביראה היתה לו עשירות מופלגת.

ולכן כשסבר יצחק שעשו בנו נוקט גם הוא בדרך היראה כנ"ל, ובפרט לדברי רש"י (בפרשתן כה, כז) שהיה אומר אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, והשב יצחק שמחמת יראת החטא שבו אין הוא עושה דבר אלא אם קיבל כך מאביו ורבו, לכן רצה לברכו בעשירות כי לו יאתה. ורמז לזה נקט בלשונו בשעה שבירך אותו, ויתן לך

מתברך אף בלא זאת, אולם בקדרה שבישל עשו הרשע בה נתבשל, וכשם שהיה פושט מלפיו לאמר כשר אני וכל מעשיו היו בצביעות וברמאות, כן מפלתו היתה על ידי רמאות ובוה שילבש יעקב את בגדיו ויצחק לא יכירנו. ולכן אחר שנתברך יעקב ובא עשו מן השדה ואז הבין יצחק שעשו אינו אלא רשע צבוע ובדין נטל יעקב את הברכות, אמר לו בא אחיך במרמה (בפרשתו כו, לה), רצ"ל בגלל שהוא אחיך במרמה ואתה היית מרמה וצד אותו, לכן בא גם הוא במרמה להיפרע ממך מדה כנגד מדה ויקח ברכתך, כי בדין מגיעים לו הברכות בהיות והוא הצדיק.

וְיִזְרְמוּ בְלִשׁוֹן הַכְּתוּב, ואלה תולדות יצחק בן אברהם, דהכתוב בא להשמיענו תולדות יצחק הם יעקב ועשו האמורים בפרשה, רצ"ל דשניהם היו שוים אצל יצחק והחשיב אותם לצדיקים שעובדים את בוראם כל אחד בדרכו, יעקב במדת החסד ועשו במדת היראה כנ"ל. וגמר אומר אברהם הוליד את יצחק, לומר כי אברהם שמדתו חסד הוליד יצחק שהוא מדת הדין, ולזה ואלה תולדות יצחק בן אברהם יעקב ועשו האמורים בפרשה, וסבר שאף הם הולכים במדות הללו. ויורמו בהא דרישא דעשו בגו עיטפיה דיצחק (הרגום יונתן, בראשית ג, יג) והדברים מבוארים למבין. ורק אחר כך הוברר שהרשיע מעשיו ויצא לתרבות רעה, ולא היה בבחינת צפון הקדושה כנ"ל, ואולי על זה רמו רש"י הקדוש בלשונו הזהב, יעקב ועשו האמורים בפרשה דייקא, דבהמשך הפרשה מפורש יציאתו לתרבות רעה.

*

ולכן אי אפשר בעבודה זאת. ולהבדיל ממדרגת אהרן קדוש ה' שאמר לו משה קרב אל המזבח (ויקרא ט, ז) ופירש רש"י שהיה אהרן בוש וירא לגשת, דאף שנצטווה מפי הגבורה לא הרחיב לגשת מחמת שהיה בטל באמת בעיני עצמו וסבר שאין הוא ראוי לקרב ולעשותו, כך גם עשו הרשע התהדר בלבוש שאינו שלו ורצה להראות ליעקב שהוא במדרגה גבוהה כזאת.

אמנם יעקב אבינו ידע והכיר ברשעותו של עשו וצביעותו, ולכן ויעקב נתן לעשו לחם ונויד ערשים ויאכל (בפרשתו כה, לה), וכאן נתגלה קלונו שרק מרשעותו מכר את הבכורה כי אין בו יראת ה' כלל, והעידה עליו התורה ויבו עשו את הבכורה, והיינו שהוא רשע גמור העושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס, וכל מעשיו הם רק כסויו וצביעות וכדברי רש"י על הפסוק (שם כו, לה) ויהי עשו בן ארבעים שנה, וז"ל, עשו היה נמשל לחזיר וכו' כשהוא שוכב פושט מלפיו לומר ראו שאני טהור, כך אלו גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים, כל מ' שנה היה עשו צד נשים מתחת יד בעליהן ומענה אותם, כשהיה בן מ' אמר אבא בן מ' שנה נשא אשה אף אני כן, עכ"ל. וכן כל מעשיו של עשו היו מלאות רשעות וצביעות וצד בפיו להראות כי צדיק הוא.

*

ובמדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ה, ב) וכיון שהלך עשו ברמאות, נסבב הדבר שאף יעקב יטול הברכות באופן שלבש בגדי עשו החמודות, ואף שאין מעצור לה' וברצונו היה יעקב

עוד יש לפרש על פי זה את הכתוב (שמואל ב יד, יד) וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, היינו השי"ת היודע מחשבות אדם ובוחן כליות ולב, חשב מחשבות לבלתי ידח האדם לגמרי, וזאת באמתלא שיחשוב לו כאילו ממנו נדח, רצ"ל שההרחה שלו שעבר על איסורי תורה בשקר ובמרמה וכגול וחמס, היה ממנו ית"ש, היינו דבקצה מחשבתו היתה נקודה של לשם שמים, ובהבטה כוו נמתקים הדינים והשי"ת ישוב ירחמהו לבלתי ידח ח"ו.

וביון שלדברינו הלך עשו הרשע בצביעותו לצוד ולרמות את אביו כאילו הוא עובד במדת היראה ומתיירא להוציא שם שמים משפתיו ושכל מעשיו לשם שמים, לכן סיבב הקב"ה שיצחק יסבור שהוא מברך את עשו, לרמוז כי אף אם יעשה אדם מישראל מעשי עשו ורק בקצה מחשבתו יהיה בו כוונה של לשם שמים, כבר יהיה ראוי שירחם עליו השי"ת ולא ידחה אותו לגמרי. וזה שאמר יצחק לעשו, בא אחיך במרמה, היינו מי שהוא אחיך ברמאות שגוול וחומס אך יש בו קצת כוונה לשם שמים, גם הוא יקח ברכותיך ויתברך בתוך כלל ישראל.

*

נשוב לענייננו, דהנה בנר חנוכה תנו רבנן (שבת כא, ב) מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך, ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך. ויבואר על פי הנ"ל למה

באופן אחר נראה לומר במעם הדבר שסיבב השי"ת שיעקב יקבל הברכות באופן שנראה כרמאות ומרמה ושיצחק לא ידע שהוא יעקב, על דרך שכתב בספרה"ק נועם מגדים (פרשת נצבים, ד"ה אם יהיה) לפרש הכתוב (דברים ל, ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך, וזל"ק, ומה נעמו לחיך דברי פה קדוש אדוני אבי מורי ורבי הרב הגדול קדוש יעקב זללה"ה, דגם העבירה שהוא נדח ואינו קרב לפרגוד, אם יש בה קצת כוונה לשמים, ה' ברחמיו ירצהו. וזהו אם יהיה נדחך בקצה וכו', ר"ל בקצה וסוף הדבר יגיע ממנו לשמים, אזי מניצוץ זה וקבצך כו' ודפח"ח. וקרוב לזה דברי קדוש ישראל הבעש"ט במליצה עבור עם קודש, שכל מה שעושיין, סוף מעשה הוא לה', גם העושק והאונאה הכל למען ה', שיחזיק בנו לתורה שיכבד שבת לישא בעול וצדקה, הרי הכל עשוי לשם שמים, עכלה"ק ודפח"ח.

ויפורש בזה מאמר הכתוב (איוב לג, כג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף, דאפילו כשהמקטרג עולה ומקטרג על מעשי אדם ותחבולותיו שהם מלאי שקר ומרמה וידיו חמס מלאו וכהנה איסורים רבים, אף על פי כן ימצא עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו, היינו צד הישר שבמעשיו, דאף שעצם המעשה הוא איסור ועבירה, בכל זאת אחד מני אלף יש בו ישרות, כי סוף כל סוף הוא מוציא ממנון זה למצוות ולגדל בניו לתלמוד תורה וכדומה, ואין כוונתו למרוד ח"ו בהשי"ת אלא שלא היה יכול להתנבר על יצרו ועל פת לחם יפשע גבר.

קיום לעולם מתוקף הדין, וכמו במעשי בראשית שראה הקב"ה שאין העולם מתקיים במדת הדין ושתפה למדת הרחמים (מדרש אנדה, בראשית א, א), ומטעם זה בתקיעת שופר מצרפים יחד את כל אבות העולם אברהם יצחק ויעקב הרמוזים בסוגי התקיעות (זוה"ק, פרשת פנחס, ח"ג רל, ב) כדי להמתיק תוקף גבורת יצחק על ידי שמשתפים מדות חסד ותפארת כידוע ליודעי ח"ן. וכתבו עוד בספרים הקדושים (מאור עינים, פרשתו, ד"ה אך נודע) ענין עמוק מאד בענין מה שצר הקב"ה קלסתר פניו של יצחק כשל אברהם (כבא מצינא פו, א), כדי להמתיק מדת גבורה, ועל דרך שאמר רבי (כבא מצינא פו, א) לדידי חזי לי סיפרא דאדם הראשון וכתוב ביה שמאל ירחינא חכים יתקרי ורבי לא יתקרי, שאם היה מתקרי רבי היה מנהיג העולם בשבט ולא היה ח"ו קיום לעולם.

ולפי זה אפשר דלכן היה צריך לצאת עשו מיצחק, דלולא זאת היה תוקפא דפחד יצחק מחריב העולם ח"ו, ורק על ידי שיצא מחיקו אותו רשע שהיה גרוע מישמעאל שלבסוף עשה תשובה (כבא בתרא טו, ב), בזה נחלש במקצת תוקף הגבורות והיה קיום לעולם, והמ"י.

יעזור השי"ת ובוה החודש שבו נגמר עבודת בית המקדש ראשון, יאיר אור גדול לבטל חשכת הגלות ויתקיים בנו מאמר הכתוב (אסתר ח, טו) ליהודים היתה אורה, וכדרשת חז"ל (מגילה טו, ב) אורה זו תורה, ויהפוך לנו השי"ת ימים אלה מיגון לשמחה, מאבל ליום טוב, מאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה, וישפיע לכל ישראל ברוחניות ובגשמיות, ויגאלנו גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

דווקא במצוה זו אמרו פוחת והולך, ובפרט לשיטת התוספות (שם, ד"ה והמהדרין) דבית שמאי ובית הלל לא קיימי אלא אנר איש וביתו שכן יש יותר הידור דאיכא היכרא כשמוסרין והולך או מחסר שהוא כנגד ימים הנכנסים או היוצאים עיי"ש. דהנה המהדרין מן המהדרין יראים ומפחדים לגשת אל הקודש ולהדליק נר חנוכה, כי לא זכו בעיניהם ומרתתים לעשות מצוה קדושה כזו שהיא זכר להדלקת המנורה בבית המקדש על ידי משרתי ה' הכהנים הקדושים, ולכן נוהגים רק לצאת כנר איש וביתו, ולא שכל אחד מדליק לעצמו. ומנהגו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מוידיתשוב זי"ע היה לעמוד על יד נרות חנוכה זמן קצר ביותר, כי פחד היה ממלא את לבו ממצוה קדושה כזו ואמר שאין בכוחו בשום אופן לעמוד שמה יותר.

ולכן בית שמאי שהם ממדת גבורה ופחד כנודע (זוה"ק, פרשת פנחס, ח"ג רמה, א), אמרו פוחת והולך, כי ככל שנתעלה יותר במצות היום, הוא רואה יותר שאין בכוחו להדליק כי אם נר אחד, ואינו עושה אלא מחמת ההכרח לעשות המצוה כפי שנתחייב מדבריהם. ולזה שני זקנים היו בצידן וכו' (שבת, שם), בחינת זקן קנה חכמה (עין קדושין לב, ב) ואין מושיבין זקן בסנהדרין (סנהדרין לו, ב) משום שאינו רחמני (רש"י, שם), והיינו בחינת מדת הדין ובעתיקא תליא מילתא חיזורתא מדת הרחמים (זוה"ק, פרשת בשלה, ח"ב מה, א) ואלו ואלו דברי אלקים חיים, והמ"י דבריהם הקדושים.

והנה אם היה העולם נוהג במדת גבורה ופחד של יצחק, לא היה

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

לאהבה וליראה את שמך

אם ליראה את ה' אלקיך, היינו לילך במדת היראה בלבד, וכאשר נקיים ללכת בכל דרכיו, נגיע אחר כך למדרגה העליונה של ולאהבה אותו, שזהו תכלית העבודה, לקיים מה נאמר (שם ג, ה) ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, עבדה"ק.

ההכרה לקבל התורה ביראה ובאהבה

עוד הרחיב בזה האור החיים הקדוש (פרשת יתרו) על הנאמר קודם מתן תורה (שמות יב, ג) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. וברש"י, לבית יעקב אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה, ותגיד לבני ישראל, עונשים ורקדוקין פרש לזכרים, דברים הקשין כגידוין. ומבאר בתוך דבריו וול"ק: והנה יש בבחינת האהבה צד גורם רעה, כי לא תספיק לבעליה להשמר בתמידות לבל עבור איזה פעם באקראי, כי יאמר שמצד קורבתו לבורא וחביבותו, לא יקפיד עליו על זה, כמנהג וסדר הרגיל בין הנבראים. ולהשכילך בענין, ממשה אתה למד, כי לצד רוב קורבתו וחבתו

בתורה"ק (ברשית כה, יט) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. וברש"י, ואלה תולדות יצחק, יעקב ועשו האמורים בפרשה. וכבר עמדו בזה מה בא רש"י להוסיף בדבריו, הלא הדברים מפורשים בהמשך הכתובים בלידת יעקב ועשו.

החובה להתחיל במדרגת היראה

יש לבאר בהקדם דברי האור החיים הקדוש (פרשת עקב) על הפסוק (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו וגו', ותוכן דבריו הוא, דכנודע ישנם שתי דרגות בעבודת ה', יש דרך היראה, ולמעלה ממנו הוא דרך האהבה. ברם אי אפשר להגיע למדרגת האהבה מבלי לעסוק תחילה במדרגת היראה, ולכן צריך האדם להקדים בחינת יראה מתוך רצון והשתוקקות להגיע למדרגת אהבה.

ואמרה תורה, ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, רצ"ל שעתה הקב"ה דורש מאתנו, כי

זה הדרך, כי בית יעקב הם מדריגה הקטנה שבאומתנו הקדושה, אשר לא ישיגו עבוד ה' מאהבה אלא מיראה לזה המצוה להם שצריכין להוסיף עבוד מאהבה הרמוזה באמירה רכה כנוכר. ולבני ישראל שהם מדרגה הנבחרת והמעולה אשר ישיגו בחינת האהבה, אמר כנגדה ותגיד, שלא יספיק להם בחינת האהבה לבני פרט אחד, וצריכין הם ליראה ולאהבה, מטעם שכתבנו. נמצאת אומר כי טובים השנים וצורך בהם לקיום התורה, וצריך כל איש מישראל לקנות שניהם, אהבה ויראה וכו', עכ"ל"ק.

ותובן דבריו הוא, שכאשר אדם הולך במדרגת האהבה לבד, עלול לבוא ח"ו לפעמים לזלזל באיזה מצוות התורה, כדרך הבן שמרניש אהבת אביו אליו ולכן אינו נזהר תמיד בכבודו, מה שאין כן מי שהולך בדרך היראה ושם אל לבו כי לפני מי אתה עתיד ליתן וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא (אבות ג, א), הרי זה גורם לו להקפיד ביתר שאת ועזו על כל מצוות התורה.

להקדים יראת העונש ליראת הדוממות

על פי דבריו יבואר המשך הכתובים קודם מתן תורה (שמות יב, ד-ו), אתם ראתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ועתה אם שמעו תשמעו בקולי וגו', ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל. וברש"י, אלה הדברים, לא פחות ולא יותר.

עם ה', שנג ודבר אליו (שם ד, יג) שלח נא ביד תשלח, למה הרעות וגו' לא הצלת וגו' (שם ה, כב-כג), וזה היה סיבה, גודל קריבתו לפני ה' נתקררה היראה, כי פשיטא שאדם אחר כשלא יהיה קרוב כל כך תפול עליו אימתה ופחד וכו'.

ואשר על כן בעת נתינת התורה חשב ה' מחשבות טובות להועיל בקבלת התורה, ולפניו שני דרכים, אחד לדבר דברי אהבה וחיבה, ויש בזה תכלית דבר טוב כשיקבלוה מאהבה וכו'. ויש בזה צד אחר, כי העושה מאהבה, לפעמים לא ידקק בפרט אחד מהתורה, כדרך האב עם בנו המגעגעו והמשששעו כיון שאין עליו בחינת המורא, מה שאין כן כשתהיה קבלת התורה מחמת יראה, מדרך הירא לפחד על דקדוק אחד כעבד מרבו, ונמצא תמיד עומד לשמור עין החיים וכו', ודרך שני הוא לדבר דברים קשים, כמלך שגוזר על עבדו בורקת מרה ואימת מלכות, ויש בזה תכלית טוב שלא יזלזלו באחת מכל מצות התורה, ואפילו באקראי ועראי.

אשר על כן נתחכם ה' לצוות בשני אופנים, בדרך אהבה ודרך שררה והפחדה, ואמר גם שניהם כמתק לשון צדיק בנושא אחד, והוא מה שהתחיל לומר כה תאמר, על זה הדרך כה, פירוש כסדר זה שאני אומר לך, תאמר לבית יעקב ותגיד וגו', פירוש יש בו אמירה רכה שהיא דרך אהבה וחיבה, ותגיד, פירוש יש בו גם כן דברים קשים כגידיים שהוא דרך הפחדה ויראה. ודקדק לומר בית יעקב באמירה, ובני ישראל בקושי, לומר חלק החסר לכל אחד משניהם, על

ובכך הוא סדר העבודה, דמתחילה צריכים לעבוד את ה' ביראת העונש שעל ידה מניעים למדרגת אהבה, ועל ידי מדרגת אהבה מתעלים יותר מזה למדרגת יראת הרוממות, כדאיתא בספה"ק אנרא דכלה (פרשת בראשית, ד"ה עוד התחלת התורה) בשם המגיד הרה"ק הרבי ר' בער ממעזריטש זי"ע, דלכאורה פחיתות כבוד הוא לאדם שאינו עובר עבירה רק מחמת שירא מן העונש, שזה שייך אצל ילדים קטנים החוששים לעשות מעשים שאינם כהוגן מחשש שמא ייענשו ויכאב להם, אבל לא כלפי שמיא, ואם כן למה זקוק האדם גם ליראת העונש. וביאר דאין הכי נמי יראת העונש אינו תכלית האדם בעבודת ה', אבל עם כל זה בכדי שיעלה בידו בתחילת עבודתו להתגבר על התאוות ועל החומר ועל הרהורי עבירה, ולהיכנס אל שערי העבודה, אין לו עצה אחרת אלא על ידי יראת העונש, כי כל עוד שלא זיכך את גופו ואת הנפש הבהמית, ולא מיהר את נפשו בשלימות, לא יוכל להתגבר על יצרו אלא על ידי יראת העונש, שיתבונן שאין שכחה מלפני כסא כבודו ושכל האומר הקב"ה וותרן וותרו חייו (בבא קמא ג, א), ויכיר בחומר הדין והעונש על כל חטא ועון, שכל אלו יסייעו בעדו להכניע את לבו הערל ואת יצרו הרע. ובלא זה לא יזכה האדם להיכנס ולהתחיל את דרכו בעבודת השי"ת, ואפילו בני העליה צריכים לפעמים גם הם להשתמש עם יראה זו. עכתדה"ק בתוספת ביאור (ועין דרך פקודי, הקדמה ת, אות ב; רגל ישרה, מערכת י, אות לט).

דבאמור הדרך לבוא למדרגת האהבה הוא על ידי מדרגת יראת תחילה, דכאשר האדם עובר את השי"ת מתוך יראת העונש, שמתבונן בלבו שהיום הוא כאן ומחר בקבר, ובכל רגע ורגע משגיחים עליו בעיני פקחא, על ידי זה זוכה שמשפיעים לו מן השמים הארה להתעלות למדרגה העליונה של אהבה.

ברם גם ביראה גופא ישנם ב' סוגי יראה, יש יראת העונש, שהאדם ירא לעבור על פי ה' פן יענש בעונשים קשים ומרים כזה וכבא, ויש יראת הרוממות, שהאדם מתעורר לתשובה מתוך התבוננות בגדלות הבורא ב"ה השליט בעליונים ובתחתונים (עין הקדמת תיקו"ה, דף ה, ב).

בן איתא באור החיים הקדוש (פרשת בראשית) על הפסוק (בראשית א, א) בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ וגו', בראשית נוטריקון ב' ראשית, והיינו שיש ב' מיני יראה, בבחינת ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא, י), הראשון הוא ברא אלקים, המורה על יראת העונש מבחינת מדת הדין ותוקף המשפט, והשני הוא את השמים ואת הארץ, על דרך הכתוב (תהלים ה, ד) כי אראה שמדך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה, והיינו יראת הרוממות על ידי השגת גדלות הבורא ורוח טובו. עוד נרמז ב' אופני היראה, האחת באומרו את השמים, המורה על יראת הרוממות, ובאומרו ואת הארץ רמז על יראת העונש, ביודעו שהוא עלול להיענש ולהתייסר בארץ בגין חטאיו, עכדה"ק עיי"ש.

לכן אחר שנאמר בה תאמר לבית
יעקב ותגיד לבני ישראל, וכדברי
האור החיים הקדוש שמורה על מדרגות
אהבה ויראה, המשיך הכתוב, אתם
ראיתם אשר עשיתי למצרים, מורה על
יראת העונש, שראו את המכות אשר
הכה הקב"ה את מצרים ביד חזקה. וזוה
באים למדרגת אהבה בכחינת ואשא
אתכם על כנפי נשרים, ואחר כך ואביא
אתכם אלי, המורה על יראת הרוממות,
שהיראה היא מאת ה' לבדו ולא מחמת
העונשים והדינים.

וזהו, ועתה אם שמוע תשמעו בקולי,
לשון כפול להורות על ב'
שמיעות, והיינו אהבה ויראה, וכאשר
משיגים ב' המעלות יחדיו, אזי ואתם
תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. וזהו
המכוון בדברי רש"י, לא פחות ולא יותר,
שלא יפחות האדם על כל פנים ממדרגת
יראת העונש, אבל גם לא ידלג בכת
אחת יותר מדי למדרגת אהבה, אלא ידע
הדרך הראויה לילך בהדרגה עד שיגיע
לשלימות בעבודת ה'.

בחינות האבות הקדושים מורים על מדרגות יראה ואהבה

בספה"ק מאור ושמש (פרשת, ד"ה ואלה
תולדות) ביאר לשון הכתוב
ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם
הוליד את יצחק, והדקדוק ידוע, מה
הוסיף לך לאמר שאברהם הוליד את
יצחק. וכן לבאר מה שכתב רש"י, יעקב
ועשו האמורים בפרשה.

וביאר על דרך האמור, וזל"ק: כי ידוע
(וזה"ק, פרשת לך, ח"א דף צו, א)

בכח התורה זוכים לשלב מדרגות אהבה ויראה יחדיו

והדרך להגיע למדרגה לעבוד את ה'
הן במדרגת יראת ה' והן
במדרגה אהבת ה', דלכאורה הם תרתי
דסתרי, הוא על ידי לימוד התורה, כי
מחד התורה נמשלה לאש כמו שנאמר
(יזמיה כג, כט) הלא כה דברי כאש וגו',
ומורה על יראה ודין (וזה"ק, פרשת צו, ח"ג
דף לד, א), וכן איתא (במדבר רבה יח, כא)
תורה בגימטריא ירא"ת. אבל מאידך
גיסא התורה מורה גם על אהבה בבחינת
(תהלים יט, ט) פקודי ה' ישראל משמחי לב,
וכן כתיב (שם קיט, צו) מה אהבתי תורתך
וגו', וכאשר האדם עוסק בתורה וממית
עצמו באהלה, הריהו זוכה לשלב שתי
המדות יחדיו.

ולכן התורה נקראת חכמה, דאורייתא
מחכמה נפקית (וזה"ק, פרשת
משפטים, ח"ב דף קבא, א), ועל פי מה שכתב
זקה"ק מסיגוט זי"ע בייטב לב (פרשת נח,
ד"ה אבל יזכר בשנקדים; יטב פנים, ליל ב' דסוכות,
אות יח, ד"ה חסידים) בשם הרה"ק
מבארדיטשוב זי"ע, שחכמה משלב ב'
הפכיים עיי"ש, והיינו שבכח התורה זוכה
האדם לשלב שני הפכיים שהם מדות
אהבה ויראה.

ועל פי האמור שלאחר יראת העונש
ומדת אהבה באים ליראת
הרוממות, יבואר הכתוב (תהלים קיא, י)
ראשית חכמה יראת ה', ראשית צריך
להיות בחינת חכמה שמשלב ב' הפכיים,
היינו יראת העונש ואהבה, ולבסוף באים
למדרגת יראת ה', דהיינו יראת
הרוממות.

האמורים בפרשה, פירוש שיעקב ועשו מרמזים על היצר הטוב והיצר הרע וכו', על כן לפי שיש יצר הרע בעולם, אם ילך אדם מתחילה במדת אהבה יוכל חס ושלום ליפול בכמה מכשולות כאמור, על כן צריך אדם מתחילה להתחיל עבודתו במדת היראה ומשם יבוא לידי מדת אהבה כנ"ל ודו"ק. עכ"ל"ק.

ולתאמור שרק ככת התורה שהיא בחינת חכמה יכולים לשלב שני הפכים דהיינו אהבה ויראה, יבואר שיעקב היה ממדת אהבה ויראה גם יחד, כי הוא היה עמוד התורה, כדמצינו (בראשית רבה סח, יא) שלמד י"ד שנים בבית עבר, וכן נאמר בו (מכילתא, ז, כ) תתן אמת ליעקב, אמת מורה על תורה (כרכות ה, ב) כדכתיב (משלי כג, כג) אמת קנה ואל תמכור, וככת התורה זכה לשלב שניהם.

דרכו של איש לחזור אחר אשה

כן איתא בספח"ק נועם אלימלך (פרשתו, ד"ה א"י ואלה תולדות) וזל"ק: והנה ידוע דיש יראה הקודמות לאהבה, דאהבה בא מתוך היראה, ויש יראה עליונה הבא מתוך אהבה. וזהו רמז, ואלה תולדות יצחק דהיינו יראה, שעל ידי נולד בן אברהם דהיינו אהבה. ויש יראה הבא מתוך אהבה, ולזה רמז אברהם דהיינו אהבה, הוליד את יצחק שהוא יראה. וזה שפירש רש"י יעקב ועשו האמורים בפרשה, רוצה לומר מה נפקא מינה בזה, ופירש רש"י דהנפקא מינה הוא שעל ידי היראה ואהבה נתעורר רחמים ונשברים הדינים, דהיינו יעקב רמז לרחמים ועשו רמז לדינים וכו'. עכ"ל"ק.

שיצחק אבינו עבד את ה' יתברך ביראה, ואברהם באהבה, ויעקב אבינו ע"ה באהבה וביראה. והנה אברהם עבד רק באהבה, כי אחד היה אברהם, אדם הגדול, אבל באמת שאר בני אדם צריכים מתחילה לעבוד את ה' יתברך ביראה תתאה, היינו יראת העונש, ואחר כך יוכל לבוא לאהבה, ומאהבה יבוא ליראה עילאה שהיא יראת הרוממות. כי אם יתחיל באהבה, יוכל לבוא לכמה מכשולות מפני היצר הרע, שמפני שיהיה בשמחה יבוא לידי גאווה ולידי שחוק והוללות. על כן צריך לעבוד מתחילה ביראה ולכבוש היצר הרע ביראה כידוע להמתחברים אל הצדיקים, ואחר כך כשמוחק בתמימות ובצדקות יבוא אחר כך ממילא למדת אהבה. וזה היה כוונת יצחק שלמד את בני אדם לילך ביראה בעבודת ה' יתברך, והודיע להם שאית דין ואית דיין בעולם, כי זה הוא העבודת האמת, וכן אנהנו בניו מחויבים לילך כך בתחילה ביראה ואחר כך באהבה.

וזה מרמז הפסוק, ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם, פירוש זה היה התולדות והולדות של יצחק בן אברהם, שידוע ומפורסם שמדתו היה לעבוד את ה' ביראה, היה הולדה שלו אחר כך אברהם, פירוש מדת אהבה, שעל ידי שהאדם הולך בעבודת ה' יתברך ביראה באמת ובתמימות, נולד לאדם אברהם היינו מדת אהבה שבא ממילא לאדם אחר כך כידוע למבינים. אברהם הוליד את יצחק, פירוש אחר כך בא ליראה עילאה יראת הרוממות. ופירש רש"י ז"ל ברוח קדשו ומרמז על זה דלמה לא נלך בהתחלה במדת אהבה מדת אברהם ע"ה, לזה מרמז רש"י ז"ל יעקב ועשו

באה רק אחרי היראה, עיי"ש. ואתי שפיר
 דאחר שנרמו בכתוב ואלה תולדות וגו'
 על מדרגות אהבה ויראה של האבות
 הקדושים, שפיר הסמיכה תורה ויהי
 יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את
 רבקה, לרמוז על בחינת דרכו של איש
 לחזר אחר אשה, שהיראה קודמת
 לאהבה, ודו"ק.

[מתוך ד"ק בעידן רעוא דרעין
 ש"ק פרשת תולדות תשנ"ד]

על פי האמור ביארו בספרי תלמידי
 הבעש"ט הקדושים (עין מגיד דבריו
 ליעקב, ליקוטי אמרים, אות קא ואות קכב; תניא,
 חלק א, פרק מג) מאמרם ז"ל (קידושין ב, ב)
 דרכו של איש לחזר על אשה, כי אהבה
 נקראת איש, ויראה היא אשה על דרך
 הכתוב (משלי לא, ל) אשה יראת ה' וגו',
 ולא יתכן לבוא לידי אהבת ה' אלא על
 ידי יראת ה' תחילה. וזהו דרכו של איש,
 היינו אהבה, לחזר אחר אשה, שהיא

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

לעילוי נשמת

הקדוש פדיה מנחם ז"ל הי"ד בן הרב מויכאל ז"ל הי"ד מרק
 נלב"ע ביום ט"ז מרחשון תשפ"ד
תנצב"ה

הרה"ח ר' יחזקאל יהודה טובין וב"ב הי"ו
 פתח תקוה

לעילוי נשמות

חמותו מרת בתיה ב"ר שבתאי יונה ז"ל בוגרד
 נלב"ע ביום ה' כסלו תש"נ
 זקנתו מרת רבקה לאה ב"ר דוב ז"ל רדונסקי
 נלב"ע ביום ט' כסלו תשמ"ו
תנצב"ה

הרה"ח ר' חיים מאיר לנגסאם הי"ו
 בני ברק

לעילוי נשמת

אביו הרה"ח בנש"ק מזה"ר פסח ב"ר חיים ז"ל
 נלב"ע ביום ו' כסלו תשנ"ז
תנצב"ה

הרה"ח ר' ברוך גוטמן הי"ו

בני ברק

הרה"ג רבי שלום יוסף גוטמן שליט"א

ראש כולל צאנז, בני ברק

הרה"ח ר' יעקב יצחק גוטמן הי"ו

ירושלים

לעילוי נשמות הוריהם החשובים

אביהם הרה"ח ר' **נפתלי חיים** ב"ר מרדכי דוד ז"ל

נלב"ע ביום ח' כסלו תשס"ד – תנצב"ה

אימם מרת **מינדל** ב"ר ברוך ז"ל

נלב"ע ביום ד' אלול תשנ"ו

תנצב"ה

*****

הרה"ח ר' יעקב שמעון שר הי"ו

קרית צאנז, נתניה

הרה"ח ר' שלום אליעזר שר הי"ו

קרית צאנז, נתניה

הרה"ח ר' אריה אשר שטיסל הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לעילוי נשמת

אימם וחמותו מרת **רויזא** ב"ר חיים שרגא פייבל פרידמן ז"ל

אלמנת הרה"ח ר' מיכאל שער ז"ל – מראשוני וחשובי תושבי קרית צאנז נתניה

נלב"ע ביום י' כסלו תשע"ד

תנצב"ה

*****

הרה"ח ר' יוסף ארנברג הי"ו

בני ברק

לעילוי נשמת

אביו הרה"ח ר' **אלימלך אלעזר** ב"ר אברהם ישראל ז"ל

נלב"ע ביום י"א כסלו תש"פ

תנצב"ה

לקיים רצון צדיק!

המעוניינים לתרום להדפסת גליונות הד"ת

לכבוד השמחה במעונם או להנציח קרובים

נא יפנו מבעוד מועד בטלפון: 052-7140042

הרה"ח ר' מנחם יהודה בלוך הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח דוד יואל שיחי

לרגל שמחת נישואיו במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' שלום דובער שיינר הי"ו

החתונה אי"ה ביום ראשון הבעל"ט, ו' כסלו, באולם שליד ביהכנ"ס בית מנחם, כפר חב"ד

- לא נשלחו הזמנות ברחבי הארץ, וכל אחד מוזמן בזה בהזמנה אישית -

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

המחותנים, הרה"ח ר' שמעון זאב גרוסמן הי"ו

קרית צאנז, נתניה

והרה"ח ר' אהרן מרדכי גרין הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש

הבה"ח החבר צבי אלימלך יחיאל מיכל גרוסמן שיחי

ובתו הכלה תחי' לרגל שמחת נישואיהם במזל טוב

החתונה אי"ה ביום שני הבעל"ט, ז' כסלו, באולם 'היכל רוזנברג' קרית צאנז נתניה

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ג ר' צבי אלימלך הורוביץ שליט"א

דומ"צ בית מדרשנו "דברי חיים", כפר גנים, פתח תקוה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח מורינו קלונימוס קלמן אריה שיחי

לרגל שמחת נישואיו במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ג ר' אהרן גשטננר שליט"א - מו"צ בבני ברק

החתונה אי"ה ביום שלישי הבעל"ט, ח' כסלו, באולמי 'היכלי הפאר' בני ברק

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

ולעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' אריה ב"ר קלונימוס קלמן הלוי ז"ל הורוביץ

בונה ומקים בית מדרשנו "דברי חיים" בכפר גנים פתח תקוה

נלב"ע ביום כ"ד מרחשוון תשנ"ז

תנצב"ה